

Oponentský posudok habilitačnej práce
Mgr.art Olji Triašky Stefanović, ArtD.

Habilitačná práca Olji Triašky Stefanović pozostáva z chronologického zoradenia fotografických projektov, ohlasov na ne, obsahovej náplne pedagogickej praxe ako aj ďalších formálnych náležitosti. Vzhľadom k tomu, že prácu habilitantky poznám pomerne podrobne, na základe našich predošlých spoluprác, budem sa snažiť sformulovať svoje stanovisko jasne a vecne, budem sa snažiť vyhnúť sa osobnej zainteresovanosti a subjektívnej naliehavosti.

Cez to všetko by som rada v úvode priblížila fakt, že sa habilitantka narodila v bývalej Juhoslávii, po jej rozpade sa stala občiankou Srbskej republiky a počas občianskej vojny na Balkáne sa natrvalo usadila na Slovensku. Tento kontext je zásadný pre obsahy jej prác, ale aj pre principiálne politické postoje, ktorými ako človek vládne.

Fotografická tvorba habilitantky sa začala zásadnejším spôsobom formovať okolo roku 2005 a to cyklom Diery (2005-2012), v rámci ktorého fotografovala prázdne prieluky v meste (Bratislave) ako doklad nesystémovej developerskej akcie, ako doklad ekonomicko-sociálnej transformácie postkomunistickej krajiny. Napriek tomu, že hneď v závese za týmto projektom realizovala rozsiahle fotografické súbory mapujúce umelý svet filmových a divadelných štúdií, mám za to, že práve prvotný cyklus Diery sa stal zástupným postojom pre jej tvorbu poslednej dekády. V tomto období si habilitantka nanovo redefinovala svoj autorský program a z môjho pohľadu veľmi správne začala čerpať obsahy z krajiny svojho pôvodu. K Dieram tak postupne pribudli cykly: Štafeta mladosti (2014), Akoby sa nikdy nestalo (2017) a rozpracovaný projekt Bratstvo a jednota (od 2017- doteraz). V jednotlivých projektoch kombinuje rodinnú anamnézu 80. – 90. rokov na pozadí rozpadajúcej sa Juhoslávie a nastupujúcich etnických kríz rokov neskorších s fotografiami dokumentujúcimi brutalistickú architektúru, respektíve oficiálnu architektúru titovského režimu a monumentálne pamätníky bývalej Juhoslávie. Napriek tomu, že nie som teoretik architektúry, vždy som brutalizmus v architektúre chápala ako jeden z posledných univerzálnych smerovaní neskorých avantgárd. V prípade juhoslovanského kontextu sa tento typ architektúry spájal najmä s oficiálnou ideológiou „bratstva a jednoty“ vtedajšieho režimu. Je dokladom toho, ako sa architektúra podieľala na budovaní štátu, ktorému išlo o udržanie multietnického štátneho usporiadania a súčasne ako sa napriek tomu prehlboval konflikt medzi narastajúcim nacionalizmom a stále viac a viac oslabovaným občianstvom. Juhoslovanská architektúra reprezentovala vo svojej priestorovej skladbe a mozaikovej výzdobe jednotu bratských etník a výrazne k tejto ideológii prispela aj „transformácia vernakulárnej architektúry na moderné architektonické formy“ betónového strihu. Kľúčovou osobnosťou, od ktorého sa habilitantka odrazila bol juhoslovanský architekt a spisovateľ Bogdan Bogdanović, autor mnohých pamätníkov pripomínajúcich etnické konflikty z druhej svetovej vojny. Postupne, v priebehu niekoľkých rokov, systematicky zdokumentovala tento typ architektúry vo všetkých šiestich častiach voľakedajšej federatívnej Juhoslávie. Pamätníky boli v tom čase vytvorené pre formovanie kultúrnej pamäti spoločnosti,

boli to miesta, kde sa malo spomínať na tragické udalosti. Pre udržanie kultúrnej pamäti je potrebné budovať miesta určené k „figúram spomínania“. Kultúrna pamäť nevzniká spontánne, je pravidelne organizovaná spomienkovými slávnosťami. Na fotografiách Olji Triašky Stefanović však vidíme akým spôsobom sa na jednotlivých miestach kultúrna pamäť aktivizuje, alebo neaktivizuje, ako postupne spoločnosť zabúda, alebo nezabúda na traumy z minulosti. Spomínanie je nesmierne dôležité, malo by byť súčasťou kultúry každej spoločnosti a nemalo by byť zneužívané politikmi na hlúpe politické proklamácie - tak ako to vidíme dnes.

Na záver by som ešte rada pomenovala dve skutočnosti:

1. Habilitantka je autorkou fotografickej časti viacerých výnimočných kníh o slovenskej modernej architektúre: spomeniem monografie Fridricha Weinwurma, Ferdinanda Milučkého, modernú architektúru z čias totalitných režimov, alebo aktuálnu publikáciu Shared Cities – o post-socialistických mestách a aktívnom občianstve v strednej Európe.
2. Habilitantka dlhodobo spolupracuje s dôležitými umeleckými akadémiami v Európe, svojou energiou a zápalom pre vec sprostredkovala škole mnoho výnimočných kontaktov a spoluprác: spomeniem jej projekt Chapters, kde vytvorila v spolupráci s kolegom Jurajom Blaškom medzinárodný projekt spájajúci akadémiu v Bielefelde, kráľovskú akadémiu v Hague s Bratislavou a Belehradom.

Napriek mnohým proklamáciám o jednotnej Európe si stále uvedomujem jej rozdelenosť na východ a západ. Z môjho pohľadu rétorika o jednotnej Európe deklarovaná Európskou komisiou je mýtom, bariéry sa búrajú najmä osobným nasadením konkrétnych ľudí, ktorí nehľadia na predsudky a ekonomický výtlak tej ktorej krajiny.

Habilitačnú prácu Olji Triašky Stefanović odporúčam prijať a Umeleckej rade odporúčam udeliť umelecko-pedagogický titul „docent“.

Doc. Mgr. Bohunka Koklesová, PhD.

V Bratislave, dňa 28.11.2019